

A magyar nyelvtörténet forrásai

A magyar nyelvtörténet ómagyar korszakának rövid bemutatása.

Ómagyar nyelv kora: a honfoglalástól a mohácsi vészig, 1526-ig;

Nyelvemlékes kor, írásos nyelvemlékek is fennmaradtak. Szórványemlékek, az első magyar nyelvű szövegemlékeink, kódexek kora.

A kereszténység felvételével bekerültek a Biblia latinból átvett szavai: apostol, legenda, advent stb. Az ómagyar kor második felét a kódexek korának is nevezik. A latin nyelv miatt változott a toldalék- és hangrendszerünk. Belekerülnek a szláv jellegű szavak is a környező népcsoportokból (berkenye, luc) különböző területeken más és más nyelvjárású szavak és kifejezések voltak fellelhetők. Függetlenül a nemtől, kortól tegezés volt érvényes általában.

— Az 1000 és 1526 közé eső öt évszázad nyelvemléktípusai:

- Szórványemlékek: írott források, amelyek idegen nyelvű szövegbe ágyazva fordulnak elő, főleg tulajdonnevek.
- Szövegemlékek: összefüggő, magyarul írt szövegek.
- Glossza: sorok közé beírt jegyzet.
- Vendégszöveg: lapszéli vagy sorok közé beírt szöveg.
- Kódexek: nagy terjedelmű, kézzel írt alkotások.
- Szójegyzék: latin nyelvű szöveg, amelyben a latin szó mellé írták a szó magyar jelentését

Szórványemlékek:

— 950-951: Bíborbanszületett Konstantin bizánci császár — A birodalom kormányzásáról című görög nyelvű művében 50 magyar szó (tulajdonnév).

— 1055: a Tihanyi apátság alapítólevele — 58 magyar szó és az első magyar nyelvű mondattöredék.

— Anonymus: Gesta Hungarorum (1200 k.) – saruar, satmar, matra

Glosszák: 1410 k. Marosvásárhelyi glosszák

Szójegyzékek: 1395 k. Besztercei szójegyzék

Szövegemlékek:

— 1192-1195: összefüggő magyar szövegemlékünk: Halotti Beszéd és Könyörgés – 32 soros szöveg.

— 1300 körül: az első magyar vers — Ómagyar Mária-siralom – Leuveni-kódex

— A HBK és az ÓMS között keletkezett: Königsbergi töredék és szalagjai – hiányosan maradt fent

Kódexek:

— 1372-1400 között Jókai-kódex — első magyar nyelvű könyv: Assisi Szent Ferenc életéről szól.

— 15. század: első bibliafordítás — Huszita Biblia.

— 1541 Sylvester János: Új Testamentum

— 1590 Vizsoly: Károli Gáspár – Szent Biblia

A nyelvemlékek felbecsülhetetlen értékek számunkra, mert segítségükkel kaphatunk képet a magyar nyelv fejlődésének állomásairól.